

POLITOLOGIJA PRAVA – Zajc

Pravna država

nastane šele z nastankom moderne države. Gre za pristop k fenomenu prava (kulturno zgodovinski pojav)

Običaji – so nepisana pravila, ki nimajo sankcij

Pravo – formalno pravilo; tvorjenje ali oblikovanje ožjih form, ki urejajo življenjsko pomembna vprašanja. Mora določiti tudi pravice in obveznosti pravnih subjektov. Zato se razvije nomotehnika, ki je veda za oblikovanje zakonodaje (zakonodajna tehnika). Npr. ve se, kaj vse mora zakon vsebovati, da je pravno formalen. Vsako pravno pravilo mora imeti tudi sankcije, ali pa različne spodbude/stimulacije.

Filozofija prava

daje vrednostne kriterije. Npr. dokler nam ni krivda dokazana se nas smatra za nedolžne. Nobeden zakon ne velja za nazaj, razen v primerih, da se za nazaj popravi krivice (zakon o denacionalizaciji) Velja tudi načelo določnosti pravnega predpisa (ni kazni brez zakona).

Razlika med politologijo prava in sociologijo prava (knjiga: Igličar, pravna f.)

Sociologija prava

je stara disciplina. Gre pa za analizo družbenih pojavov, ki vplivajo na oblikovanje pravnih norm. Dogodki v družbi se kažejo, v politiki.

Politika je vsaka dejavnost ljudi ali posameznika, ki ureja položaj ljudi v družbi. Je tudi družbena aktivnost, ki temelji na neki socialni strukturi z nasprotujočimi si odnosi. Delujejo lahko različni subjekti, lahko so individualni ali kolektivni (civilno družbene organizacije, država politične stranke, lobiji interesne skupine,...). V politiki gre za dejavnost, ki je zavestna šele takrat, ko spoznamo naše prave potrebe, interese. Za politiko je potrebno tudi povedati, da se v določenih obdobjih obnaša samovoljno in nasilno, ter ne v skladu s pravno državo.

Politologija prava

se ukvarja z družbenimi interesi. Gre za konkretne interese, konkretnih družbenih skupin. Bistveno bolj jo pa zanima pojem družbena moč. V družbi je potrebno videti razmerja moči

med interesnimi skupinami. Bolj pa se posveča tudi vprašanju same kvalitete politike, ki je bila sprejeta. Poznamo različne oblike moči: politično, gospodarsko, ideološko. Vse procedure so namenjene temu, da se sankcionira vsebine, ki niso blizu vladajoči politiki.

V sodobni politiki lahko dostikrat začutimo elemente pred-modernosti. Znotraj posameznih držav so elementi, ki so ostali izpred časa. To se vidi predvsem v novo nastalih državah, kot so Uzbekistan, Kazahstan, Ukrajina, Moldavija,... Te države so imele težave pri oblikovanju državnosti. Največja problem sta, da nimajo svoje tradicije in pa da so premalo zrele. Pravo in moderna politika sta zelo povezana, saj slednja skuša vplivati na pravo. Od posamezne države je odvisno v kolikšni meri ji to uspeva. Razmerje med politiko in pravom lahko za pravno normo vedno vodi v konflikt interesov.

Korporativizem (Italija – Mussolini) – V Sloveniji najdemo kot ostanek Korporativizma Državni svet. Način oblikovanja politike je zelo močan pri tistih državah, kjer ni bilo neke parlamentarne zgodovine. Z ljudi v državah, kjer ni parlamentarne zgodovine je značilno, da so včlanjeni v več društev.

Politologija prava jemlje pravo kot rezultat zgodovinskega dogodka (Človekove pravice) Dostikrat se interesi prelivajo v pravo, kar pa ni prav. Pravo ima namreč svojo lastno avtonomnost, ki jo morajo spoštovati vsi akterji (politične stranke).

Država lahko z ideološkimi pristopi poruši pravna pravila in tako obračuna z političnimi nasprotniki (državni poboji brez sodnih procesov, bivša Jugoslavija). Vendar pa moremo te poboje razlikovati, saj v Franciji na primer ni prišlo do ukazanih pobojev, pač pa so ljudje na ulicah obračunali na lastno pest s tistimi, ki so sodelovali z okupatorjem. V Sloveniji so bili uboji ukazani. Partija postavi pravo na stran in fizično obračuna z ideološkimi nasprotniki. To so bili vsi, ki niso podpirali takratnega režima. Glede pravnih okvirov pa se noben ne more izgovarjati, da ni vedel saj je obstajala ženevska konvencija.

Svobodna pravna država varuje pravice, kot so: svoboda, prostost, varnost,... V pravni državi se morejo vse stvari za nazaj rešiti, ne glede na to koliko časa je preteklo. Npr. vojni poboji, če se ne kaznuje tistega, tistega ki jih je ukazal obstaja nevarnost, da se bodo ponovili.

Politika

Politično delovanje sega od pogajanj, spodbud in na koncu vse do prisile. Politika se je pojavila že daleč nazaj v evropski zgodovini (Stara Grčija – Atenska demokracija). Že tam ima politika svojo zgodovino (Aristotel). Poznala je že določene pojme, ki jih s pridom uporabljamo še danes: demokracija, tiranija,... Politika se skozi čas sama po sebi ne spreminja dosti. Stara Grčija je imela enotnost oblasti in državljanov. Platon pa v svojem spisu država zagovarja hiarhično ureditev. Po njem naj bi bili na vrhu filozofi, ki naj bi vodili državo.

Razvoj prava

Pravo je ene vrste kulturno zgodovinski fenomen. Praskupnosti niso poznale prava v današnjem pomenu besede. Veljala so zgolj nepisana pravila, ki so se jih preprosto držali. Po razpadu praskupnosti so se začele oblikovati države, s tem pa se tudi pojavijo prvi pisani zakoniki. V stari Evropi se začne pravo razvijati v Rimski državi, saj so stari Grki upoštevali samo pravila

Rimsko pravo

400 let pr.n.št. se pojavi prvo PRAVO (12 plošč) Šlo je za začetek Rimskega prava, oziroma zapis prvih zakonov, ki so veljali med ljudmi. Iz teh 12 plošč se razvije osnovno RIMSKO PRAVO. Zapisalo se je civilno pravo, pozneje pa še stvarno, obligacijsko, dedno, kazensko, ... Vse to je urejalo odnose in obveznosti med ljudmi. Poseben status si pa imel seveda, če si bil Rimski državljan. Imel si pravice in pa seveda tudi obveznosti. Obveznost je bila ta, da si moral služiti vojsko. Pravice so bile pa različne, dobil si žito, zemljo, ki jo vojska zasedla, možnost pritožbe o kateri je odločal cesar, branil si se lahko s prostosti,... Vsi ne glede na vero so lahko prišli do kateregakoli delovnega mesta, pogoj je bil samo, da si rimski državljan. Tako, da so bili vsi enaki ali enakopravni, razen sužnjevi in tistih, ki niso bili državljani rima.

Rim je imel zelo natančno pravo in pa tudi pravno kulturo, katere marsikje danes manjka. V času Oktavijana leta 31 pr.n.št preide Rim v Rimsko cesarstvo. Oblast je bila zelo centralizirana, cesarji pa so imeli močno podporo vojske. Pri Grških državah ni bil problem centraliziranost države, saj so bile majhne. Rim pa je bil izredno centraliziran, vendar pa je cesarstvo postajalo vse večje, kar je delalo preglavice pri vodenju cesarstva. To je bila verjetno tudi posledica tega, da v Rimu niso poznali državnega prava ali drugače Rim ni imel

zapisane svoje ustave. Tudi Anglija nima pisane ustave še v današnjem času, vendar ima tam pravna tradicija pomembno vlogo in se jo spoštuje. Poleg tega pa je v Angliji sprejetih, tudi celo morje listin, ki urejajo zadeve države. Cesar Justinijan je kodificiral celotno rimsko pravo.

Srednji vek

Po propadu Rimske države se Rimsko pravo ne prenese v Fevdalne države. V srednjem veku ne moremo govoriti o pravem pravu. Plemstvo je bilo edini lastnik zemlje. Potem je bila še duhovščina. Kmeti pa nimajo pravice do zemlje. Potreba po pravu se sploh ne kaže. Fevdalna družba je slojevsko razslojena. Vendar pa se kljub temu razvije lokalno – fevdalano pravo.

Pozni srednji vek

Razvijati se začne obrt in trgovina in posledično tudi meščanstvo. John Lock začne razmišljati leta 1690 v 2. Razpravah o vladi in pa ukvarja se tudi z vprašanjem, kdo sploh je suveren. Hobs – ljudje so prenesli oblast na vladarja. V svoji razpravi o vladi Lock pravi, da ima ljudstvo pravico do upora, če ljudje niso zadovoljni s svojim vladarjem (lahko ga odstavijo). S tem se pojavi nov koncept države. Montesque naprej razvija Lockovo idejo o delitvi oblasti. pravi, da svoboda ne more biti zagotovljena če je oblast združena v eni osebi. Lock je imel vpliv tudi na Voltaira.

Pomemben vpliv na francosko revolucijo je imela ravno Ameriška deklaracija o človekovih pravicah in pa tudi Ameriška revolucija.

Lock utemelji državo na suverenosti ljudstva. Pozneje se pravo v okviru velikih držav tudi unificira. Uveljavijo se tudi splošni pravni standardi.

Različne oblike podelitve oblasti.

- Francija: Država to sem jaz.
- Kod Napoleon (1802) sam se okrona za cesarja
- 19. Stoletje je čas pohoda ustavnosti. Države začnejo sprejemati svoje ustave prva Francija sledijo druge Evropske države.

Kodificiranje prava je pripomoglo k temu, da se je razvila neka pravna kultura oziroma pravna zavest. Načela pravnosti, zakonitosti, legitimnosti. Pravo dobi svojo avtonomijo, zato

nihče ne more več kršiti prava, ne da bi sledile sankcije. Poznje pride iz tega samostojnost sodstva.

Marx je oblikoval teorijo, da je država popolnoma razredna institucija oziroma tvorba in določeni sloj lahko izkorišča pravo. Potem so se pojavile še totalne ideologije, ki so organizirale sodne procese zgolj za kamuflažo in niso služili avtonomnemu namenu sodstva.

Common Law- pravo, ki se neprestano ustvarja (ZDA, Anglija). Potrebno je upoštevati predhodno prakso.

Preden se je politologija začela ukvarjati s pravom imamo v zgodovini tri pristope, ki preučujejo pravo na podoben način.

1. 18. stol /19. Stol Durkheim naredi študijo o družbeni delitvi dela. Funkcijo prava vidi v družbeni integraciji. Razlika med religijo, moralo in pravom (vedno neka sankcija).
2. Marx vidi v pravu sredstvo za zavarovanje interesov elit (v naprej določeni interesi)
3. Max Weber pravi, da pravo prevzema od religije tudi družbene regulacije (velik pomen ima birokracija, strokovnjaki, nasprotuje Common Law-ju v Angliji).

4. Vprašanja:

- Kdo ustvarja politiko? Država,...
- Kje se politika ustvarja? Znotraj družbe, skupin,...
- Kako se politika dela? S prisili, dialogom,...
- Zakaj/ Kaj jo vodi? Interes,...

Politika naj bi bila sredstvo, ki ureja nasprotujoče si interese in miri konflikte. Intenzivnost interesov pa je seveda lahko različna.

Porazdelitev družbene moči

MOČ je sposobnost nekega subjekta, da vpliva na drugega, da deluje tako, kot hoče prvi subjekt.

Viri moči:

Fizična sila - najbolj grozna uporaba moči.

Dominacija - nadzor nad družbenim sistemom, določa pogoje kako bodo lahko drugi prišli do nekih dobrin (zdravstveni, gospodarski sistemi).

Ideje – omogočajo razlago relevantnih pojavov, razlago sveta.

Fizična, politična, gospodarska in ideološka moč:

Med seboj so lahko te oblike neodvisne ali povezane. Politična in gospodarska moč sta po navadi povezani oziroma soodvisni. Gospodarstvo kot tako vpliva na politiko in državo. Država pa lahko na drugi strani omejuje gospodarsko moč, če je to v njenem interesu (socialne pravice, pravice delavcev,...). Politična moč je povezana tudi z razlaganjem družbenih pojavov. Zaradi tega se dostikrat vršijo pritiski na zgodovino.

Legitimnost moči

Je legitimna, če ustreza določenim demokratičnim kriterijem (legitimnost strank). Oblast je legitimna, če spoštuje pravice državljanov in se vzpostavlja na demokratičen način (svobodne volitve, možnost izbire med več alternativami). Ne sme kršiti pravic državljanov in se mora držati tudi ustavnega reda.

To načelo se je uveljavilo konec 17. Stol. Lock je zapisal, da imajo ljudje prirojene naravne pravice, ki jih država ne sme omejiti (naravna pravica šola). On je tudi utemeljil moderno pravno državo. To se je zgodilo takrat, ko so postavili vladarje, ki so morali spoštovati naravno pravo.

Ameriške kolonije(13) v ZDA, sprejmejo leta 1776 deklaracijo o neodvisnosti. Zato ker jih je Anglija izkoriščala izstopijo iz skupne države.

Francija: Tri veje oblasti morejo biti ločene:

- Zakonodajna
- Izvršilna
- Sodna

Če so vse tri veje združene v eni osebi, pa je voljena po demokratični poti, pride do nedemokratičnosti.

Sodna oblast – zelo je pomembno kako se jo izvoli.

Noben politični organ ali stranka naj nebi imela več vpliva na izvolitev sodne oblasti. Pri vzpostavljanju sodne oblasti se oblast prav tako vzpostavlja, da se tekmuje za glasove. Tržni model politike pravi, da volivci, dajo glasove tistemu za katerega mislijo, da bo prdstavljal njihove interese.

Dahl Robert: Poliarchy 1971

Moderna oblika oblasti je odvisna od 8 predpogojev:

- Pravica do svobode izražanja
- Pravica do ustanavljanja političnih strank
- Pravica do postavljanja kandidatov na volitvah
- Obstoj institucij, ki zagotavljajo normalen potek volitev,...
- Ostali so v knjigi

Da pride do demokracije more biti izpolnjenih vseh osem predpogojev.

Racionalnost v politiki

Volivci se obnašajo racionalno in tako volijo stranke. Politična dejavnost naj bi bila racionalna, vendar pa se v realni politiki ne obnašamo tako racionalno.

Pred volitvami prejmemo toliko informacij, da več ne moremo razmišljati racionalno in volimo pod čustvenim vplivom. S čustvi pa se manipulira in najboljše stranke znajo to narediti v svoj prid. Če je politika velikokrat povezana z populizmom, so tu naša čustva in vrednote vsekakor prisotne. Tako , da je politika v veliko primerih čustvena ali irracionalna in tako tržni model ne funkcionira vedno 100%.

Vsaka politika poskuša doseči cilje na neformalni način (lobiranje, osebne povezave,...)

Politika je dejavnost, ki je dinamična in večinoma zavestna.

Pravo- statika, celota pravnih pravil in pravnih načel. Ta urejajo življenjsko pomembna vprašanja v pravno organizirani družbi. Moderno pravo še posebej povezujemo z individualnimi in človekovimi pravicami.

NAJSTNOST PRAVA – določa pravilo, kako naj bi zadeve zgledale.

Pravo in politika sta tesno povezana. Pravo politiki postavlja okvire, jo dela javno, jo demokratizira.

Konflikt interesov – Pravo mora na racionalni način rešiti konflikt oziroma predvidevati, da do konfliktov sploh ne pride. Urejati jih mora na tak način, da bodo vsi zadovoljni.

Samostojnost prava – avtonomnost

Gre za bistveno značilnost modernega prava. Pravne norme morejo biti določne, jasne, stalne. In s tem razumljive vsakomur. V njih mora biti vnesena zakonitost, da je vsaka kršitev opredeljena že v naprej in da se ve kakšna sankcija sledi ob tej kršitvi. Obstajati mora domneva nedolžnosti, kar pomeni, da nihče ni kriv toliko časa kolikor časa mu krivda ni dokazana. In seveda najpomembnejša stvar, da mora biti sodstvo neodvisno (da so sodniki in tožilci pod čim manjšimi pritiski). S temi stvarmi se pravo lahko postavi po robu politiki. Dela politiko bolj odgovorno in posredno sili pravne organe, da delujejo po zakonih, ki so jih sami sprejeli. Pravo ne sme postati neko tehnično sredstvo pač pa mora ohranjati svojo avtonomnost.

Državno pravo

Način delitve oblasti, pristojnosti državnih organov, pravice in dolžnosti posameznih državljanov, skupin,...

Vse to ureja po navadi USTAVA DRŽAVE, ki je najvišji pravni akt in je najpomembnejše stičišče prava in politike. Vsi ostali pravni akti morejo biti podrejeni temu. Slovenija je sprejela novo ustavo leta 1991 oziroma smo jo dopolnili, kar je posledica temeljnih sprememb v družbi. 2. Člen naše ustave piše, da je Slovenija pravna in socialna država (ostanek iz socializma). Slovenska ustava je bila sprejeta po ustavno revizijskem postopku. Slovenska ustava vnese demokracijo.

Načelo delitve oblasti:

Deli se na izvršilno, sodno in zakonodajno oblast. Delitev oblasti je povezana z spoznanjem, da se vsi ljudje in vse instance nagnjene k zmotam (tako DZ, kot tudi vlada se lahko motijo), to so pa dolžni popraviti drugi – sodstvo (ustavno sodišče).

Ustavno sodišče je nad vsemi sodišči. Zakonodaja pa mora biti v skladu z načelom delitve oblasti. Saj tako lahko ena oblast drugo kontrolira. Ustavno sodišče npr. vlado in parlament.

Pomen določitve volilne pravice. V nekaterih državah je obvezna – Avstralija, kar je dobro ker je potem volilna udeležba zadosti velika, da so volitve legitimne. Vendar je potem vprašljiva svoboda odhoda na volitve. Vse normalne demokracije pa se srečujejo z upadom volilne udeležbe. To pa zmanjšuje legitimnost volilnih rezultatov in pa vse skupine na volitvah niso sorazmerno zastopane. Eni volijo bolj drugi manj. Leta 2000 v Sloveniji, desni volivci niso vedeli koga naj volijo, saj je prišlo do razpada strank.

Prvo pravo znano pravo je Rimsko pravo. Pozna že delitev na posamezne veje:

- Civilno pravo (velja med državljani)
 - a) Stvarno pravo (se nanaša na lastnino)
 - b) Obligacijsko pravo (se nanaša na obligacije med ljudmi)
 - c) Dedno pravo (se nanaša na dedovanje)
 - d) Kazensko pravo (ureja razmerja in odnose med ljudmi)

Rimsko pravo pa ni razvilo državnega ali ustavnega prava. To je nastalo oziroma se je razvilo šele v modernih državah.

Prva znana civilna kodifikacija je bil COD NAPOLEON.

V totalitarnih režimih je pravo postavljeno direktno v službo politike. Kar pa ni bistvo prava. Pač pa je njegovo bistvo v tem, da deluje neodvisno in zagotavlja relativno svobodo posameznika. Vsaka država ima svoj poseben pravni red. Večina najbolj razvitih držav pripada zahodnemu pravnemu krogu.

EVROPSKO PRAVO:

- e) Kontinentalno
- f) Anglosaško (ni pisanega prava)
- g) Skupna točka teh dveh vrst prava pa je poudarek na individualnih pravicah in enakosti
- h) Socialistični pravni sistemi pa so izhajali iz podrejenosti posameznika državi.
- i) Poskusi poenotenja prava:
 - a) Podedovana pravna kultura

- b) Različna miselnost med narodi
- c) Neki splošni poslovni pogoji oziroma pogodbe (EU)
- d) Mednarodna trgovinska zbornica

PRAVA PODROČJA:

- j) CIVILNO PRAVO
- k) KAZENSKO PRAVO
- l) UPRAVNO PRAVO
- m) USTAVNO PRAVO

CIVILNO PRAVO

Ima zelo dolgo zgodovino. OBLIGACIJA – obveznost osebe (dolžnika) da za nekoga drugega (upnika) opravi neko storitev. Nastanek obligacije je pogojen z različnimi odnosi med ljudmi. Obligacijski zakonik je bil sprejet v državnem zboru leta 2001. Določa obligacijska razmerja.

STVARNO PRAVO – ureja pravice in obveznosti med posamezniki, katere predmet je neka stvar (lastnina, vrednostni papirji, intelektualna lastnina,...) Dobro urejeno stvarno pravo je zelo pomembno za tržno gospodarstvo. To daje državi tudi gospodarsko in politično stabilnost. Stvarno pravo je izrazito individualistično in varuje interese posameznikov. Lastninsko pravico jemlje kot absolutno pravico, ki je lahko omejena samo s strani ustave. Leta 1980 v Jugoslaviji je sprejet zakon, ki povzdiguje lastnino. V Sloveniji leta 2002 sprejet SPZ (stvarno pravni zakonik), ki ureja celotno področje lastniškega prava.

KAZENSKO PRAVO:

Proizvod razvoja kulture in civilizacije. Država ne posredno prisiljuje državljanke, da izpolnjujejo pravna razmerja. V nasprotnih primerih izrekajo sankcije pristojna sodišča. Kazensko pravo se zaradi razvoja kriminala in političnega sistema neprestano spreminja. V njem pa se razkriva vsaka vsebina pravne države. Kazensko pravo je zapisano v kazenskih zakonikih, ki naj bi presegali generacije. Ker pa se civilizacija razvija je s tem potrebno dopolnjevati tudi kazenski zakonik. Kazensko pravo je tudi ena od konstitutivnih prvin samostojne državnosti. V Sloveniji je bil kazenski zakonik sprejet leta 1994 začel je pa veljati 1. Januarja leta 1995. V njem je zaslediti tudi načelo sorazmernosti, med kaznivim dejanjem in kaznijo, ki je ob določenem nedovoljenem dejanju predvidena. Zaradi procesa vstopa v EU je bil leta 1999 kazenski zakonik pri nas spremenjen. Takrat je bil uveden tudi institut

skesanca (nekdo, ki obžaluje dejanje in dobi milejšo kazen). Novost pa je bil tudi trend zaostrovanja kazni. Prilagajale so se sankcije storilcem (delo v dobrodelnih organizacijah, hišni zapor,...) Kazenski zakonik je predvidel tudi uvedbo dosmrtnega zapora. Izboljšalo pa se je tudi varstvo pravic delavcev (šikaniranje, preprečevanje zanositve ženskam,...) Politika je posegala v kazenski zakonik mimo stroke, kar ni najboljše (je pa posledica tega, da lahko različne stranke v njem uveljavijo svoje interese). V letu sprejet 2003 ZKP – nihče, ki je nedolžen ne more biti obsojen (1in 2 člen). Posameznik – državljan - država.

UPRAVNO PRAVO

Spada med novejšje veje prava. Pravila določajo:

- Upravno organizacijo
- Upravna pravila
- Zakonodajni postopek

USTAVNO PRAVO

Gre za državno pravo. Ureja odnose in obliko vladavine v državi. Govori tudi o pravicah in dolžnostih državljanov.

Vloga parlamenta kot zakonodajalca:

- Vsi parlamentarci izvoljeni na svobodnih in neposrednih volitvah (demokratske volitve)
- Kako je določena volilna pravica (nas lahko doletijo sankcije če se ne udeležimo volitev)
- Parlament naj bi skrbel za kvalitetno zakonodajo

ARISTOTEL

Argumentacija in politika sta tesno povezani. Pretežna zakonska iniciativa s strani vlade. Državni zbor pa ima svojo zakonodajno pravno službo. Slaba zakonodaja pa lahko škodi zaupanju v pravo.

Rimsko pravo je nastalo zaradi trgovine – v smeri civilnega in kazenskega prava. Nikoli pa niso poznali karkoli podobnega ustavnemu pravu, oziroma tudi delitve na tri veje oblasti.

To se je začelo šele z načelom suverenosti ljudstva – ljudstvo postane sposobno, da med sabo voli predstavnike (zakonodajno telo)

AVTORJI:

Locke – ne odtujene človekove pravice, deklaracija človekovih pravic.

Montesque – Francija postane monarhija, dobi tudi prvo ustavo

Anglija – država brez pisane ustave, vendar zaradi drugih pravni aktov in spoštovanja tradicije deluje kot, da bi jo imela.

Začetki USTAVNEGA PRAVA

Najprej v ZDA, nato v Evropi – začne se v Franciji. Zagotavlja, da so državljani pravno zavarovani, državo pa se bo upravljalo po pravnih zakonih. Avstrijski pravni red ni imel enotne ustave, pač pa je šlo za 5 temeljnih zakonov. Povojna Jugoslavija se je glede ustave zgledovala po SZ.

SLOVENSKA USTAVA

Postopki prava:

SODNI – prihaja do odločitev, ki so relevantne samo za stranke v postopku. Postopki pred sodišči so posebej urejeni, sodišča imajo posebno vlogo. Velik pomen ima nepristranost sodnika. Izvajajo pa se na predlog tožilstva.

Sodišča sodijo na podlagi že oblikovanih zakonov, ki nastanejo v zakonodajnih telesih. Politika v teh telesih in izven njih neprestano poskuša vplivati na sprejem zakona. Tako ni noben zakon politično nevtralen. Zakoni so obvezujoča pravila za vse, saj se sprejemajo z večinskim glasovanjem, ki redko presežejo 2/3.

Koalicijske stranke se v koalicijski pogodbi dogovorijo o prioritetah, ki jih stranke izluščijo iz strankarskih programov.

NAČELA:

- Demokratičnosti
- Racionalnosti
- Pisnosti
- Ekonomičnosti

- 5 jih manjka

KONTRADIKTORNOST

Vsaka stran ima možnost, da predstavi argumente za ali proti.

ZAKONODAJNI POSTOPEK

Je drugačen od postopka, ki velja na ostalih sodiščih, kjer velja kontradiktornost. V njem se ne skuša ugotoviti, kdo ima prav pač pa v njem prevlada politično stališče večine. Rezultat so sprejeti zakoni.

Parlamenti ratificirajo tudi mednarodne pogodbe, ko pa so ratificirane se uporabljajo neposredno. Postopek RATIFIKACIJE je bolj enostaven od zakonodajnega. Saj ratifikacija poteka podobno kot nujni postopek – opravi pa se s posebnim zakonom o ratifikaciji po nujnem postopku na eni sami seji. Na to besedilo tudi ni mogoče sprejemati amandmajev. Ratifikacije so odvisne od ustavnega sodišča, če to izda mnenje, da je mednarodna pogodba v skladu z našo ustavo. Če pride do neskladja moramo ustavo spremeniti (vcasih 68. Člen prepoved nakupa nepremičnin tujcev).

Mi imamo nepopolni dvodomni sistem. Posebnost zakonodajnega postopka je tako tudi veto državnega sveta. Gre pa za zakon v celoti ne pa del. Število izkoriščenih vetov ni visoko, približno 5% na število zakonov.

S koncem mandatnega obdobja prenehajo zakonodajni postopki neglede na to kako daleč so že. Nadaljujejo pa se vsi predlogi, ki jih nova vlada sprejme – prevzame v 30 dneh. Posamezni predlog, ki so ga vložili poslanci lahko v 30 ih dneh prevzamejo novi poslanci.

REFERENDUM

Na njem se odloča samo da ali ne. V parlamentarnem odločanju se najde variantna rešitev, pri referendumu pa le absolutni zmagovalec ali poraženec. NEPOSREDNO ODLOČANJE pri njem je vpliv politiki najmanjši, saj odločajo volivci.

Leta 1966 referendum o volilnem sistemu – predlog SDS za dvokrožni večinski volilni sistem. Na njem 37% volivcev za je glasovalo 44%. Smatralo se je, da noben ni zmagal saj niso dosegli 50%. Leta 1998 je ustavno sodišče razsodilo, da je zmagovalec dvokrožni večinski volilni sistem. Razglasilo je, da je potrebno zamenjati proporcionalni sistem in spremembo volilnega zakona. V parlamentu za spremembo zakona niso dobili večine

(spremenili so člen) zdaj ni več proporcionalni ampak sorazmerni z manjšimi popravki. Zakon s prenesli v ustavo, zato niso izpolnili zahteve ustavnega sodišča. Ustavno sodišče namreč lahko spreminja zakone ne pa ustave.

Zakonodajni referendum - državljani prevzamemo zakonodajno funkcijo svojim izvoljenim predstavnikom.

Ustavno revizijski referendum – za veljavnost je potrebna večina volivcev.

USTAVNO SODNA KONTROLA ZAKONODAJALCA

Sodna oblast lahko omejuje in kontrolira zakonodajno in izvršno oblast. Za kontrolo je ustanovljeno ustavno sodišče. To je postavljeno nad vse tri veje oblasti, tudi nad sodno. Po nekaterih mnenjih naj bi šlo za četrto vejo oblasti. Gibanje judicial review je nastalo ob koncu svetovne vojne. Model ustavnega sodišča je zgradil Avstrijec Hans Kelseu, izvzet je iz narodnega sodišča. O ustavnih pravi da so: negativni zakonodajalec (ne morejo ustvarjati zakonov lahko jih samo razveljavijo), neodvisni državni organ, saj naj bi bili politično nevtralni, oblikujejo pa se v parlamentih, ki imajo politično sestavo. Politično vlogo ustavnega sodišča povečuje samo število vlog. Političnost ustavnega sodišča se lahko kaže tudi v politično relevantnih odločitvah, ki so lahko v skladju z eno ali drugo politično opcijo. V ZDA najvišje sodišče ustavnega ni. Ustavna sodišča varujejo ustavo pred agresivnostjo parlamenta.

PRIMERJAVA USTAVNIH SODIŠČ

Ustavna sodišča imajo različno moč in različne pristojnosti. Negove pristojnosti v SLO:

- Pritožbe vseh državljanov na rzsodbe drugih sodišč
- Presoja ali je zakon v skladu z ustavo ali ni
- Zakone lahko delno ali v celoti razveljavi
- Odloča o ustavni obtožbi

Ustavna sodišča kot je Nemško pa spadajo pod bolj aktivna sodišča. Parlament je po ustavi dolžan ugoditi zahtevam ustavnega sodišča. Njegova pomembna naloga je tudi da preprečuje preveliko odvisnost prava od politike.

Viri za ta predmet:

Pravo in politika (13,15 cerar; 15- 47 jelka šumič; 125- jean louis)

Vprašanje avtonomnosti modernega prava – Cerar

Uvod v pravo-znanstvo

Sociologija prava – Igličar

Parlamentearno odločanje 124-138/145-156

Str 84 ustavno sodna kontrola albin igličar (zakonodajni proces z osnovami nomotehnike)

Obvezno prebrat:

- 1. Pravi in politika--> Tuki so 3 poglavja 1. Miro Cerar 13-47 pa pol ena Šumič 47-75 pa Genard 125-137**
- 2. Parlamentearno odločanje(Zajc)--> strani 124-138 pa 145-156**
- 3. Zakonodajni proces z osnovami nomotehnike(Igličar)--> poglavje Ustavosodna kontrola k se na 84 strani začne**